

Poduzetništvo žena u poljoprivredi - financijske mogućnosti i ograničenja

Šarić, Kristina

Undergraduate thesis / Završni rad

2019

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:

**Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek /
Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:562626>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-23**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical
Sciences Osijek - Repository of the Faculty of
Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Kristina Šarić

Preddiplomski stručni studij Agrarno poduzetništvo

**Poduzetništvo žena u poljoprivredi -
financijske mogućnosti i ograničenja**

Završni rad

Vinkovci, 2019.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET AGROBIOTEHNIČKIH ZNANOSTI OSIJEK

Kristina Šarić

Preddiplomski stručni studij Agrarno poduzetništvo

**Poduzetništvo žena u poljoprivredi -
financijske mogućnosti i ograničenja**

Završni rad

Povjerenstvo za ocjenu završnog rada:

1. Prof.dr.sc. Jadranka Deže, mentor
2. Izv.prof.dr.sc. Tihana Sudarić, član
3. Dr.sc. Jelena Kristić, član

Vinkovci, 2019.

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Fakultet agrobiotehničkih znanosti Osijek
Preddiplomski stručni studij Agrarno poduzetništvo

Završni rad

Kristina Šarić

Poduzetništvo žena u poljoprivredi – financijske mogućnosti i ograničenja

Sažetak:

Poduzetništvo u poljoprivredi je važno zbog prijenosa znanja, povećanja proizvodnje, stvaranja novih radnih mjesta i inovacija. Žene se trebaju ohrabriti na poduzimanje vlastitog poduzetničkog pothvata. Rast broja žena poduzetnica u poljoprivredi je potreban i važan, a da bi došlo do bržeg rasta potrebno je provoditi programe za edukaciju i razvoj vještina te sposobnosti žena poduzetnica u poljoprivredi. U radu je opisano istraživanje zaposlenih i nezaposlenih žena pomoću ankete koja je provedena na uzorku sa 31 upitnikom. Prikazalo se kakve su mogućnosti, ograničenja i poteškoće u financiranju žena u poduzetništvu. Potvrđeno je u istraživanju značenje žena na tržištu rada na području Vukovarsko – srijemske županije. Istraživanjem je utvrđeno kako su žene u agrarnom poduzetništvu spremne preuzeti rizik za poslovni pothvat i time ostvariti veće prihode.

Ključne riječi: poljoprivreda, poduzetništvo žena, financiranje

18 stranica, 3 tablice, 9 grafikona, 9 literaturnih navoda

Završni rad je pohranjen: u Knjižnici Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek i u digitalnom repozitoriju završnih i diplomskih radova Fakulteta agrobiotehničkih znanosti Osijek.

BASIC DOCUMENTATION CARD

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek
Professional study Agricultural entrepreneurship

Final work

Kristina Šarić

Women entrepreneurship in agriculture – financial opportunities and threats

Summary:

Entrepreneurship in agriculture is important for transferring knowledge, increasing production, creating new jobs and innovating. Women should be encouraged to undertake their own entrepreneurial venture. The growth of the number of women entrepreneurs in agriculture is also important and, in order to achieve faster growth, it is necessary to implement programs for skills education and development and the ability of women entrepreneurs in agriculture. This paper describes the survey of employed and unemployed women by means of a survey conducted on a sample of 31 questionnaires. The opportunities, constraints and difficulties involved in financing women in entrepreneurship were presented. The study of the meaning of women in the labor market in the area of Vukovar - Srijem County was confirmed. Research has found that women in the agricultural entrepreneurship willing to take the risk for a business venture and thereby earn more revenue.

Keywords: agriculture, women entrepreneurship, financing

18 pages, 3 tables, 9 graphs, 9 literary allegations

Final work is archived in Library of Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek and in digital repository of Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. MATERIJALI I METODE	2
3. REZULTATI I RASPRAVA	3
3.1.Financiranje žena poduzetnica iz različitih izvora financiranja	3
3.2.Mogućnosti i ograničenja žena poduzetnica u poljoprivredi	5
4. ZAKLJUČAK.....	16
5. POPIS LITERATURE	18

1. UVOD

U suvremenim uvjetima poslovanja nema proizvodnje niti bilo kakve poslovne aktivnosti bez točno određenog temeljnog nositelja. U razvijenim društvima ovu važnu ulogu ima poduzetnik, a njegovi postupci i aktivnosti objedinjuje pojam poduzetništva. Osnovni cilj poduzetništva stvaranje je novih vrijednosti uz prepoznavanje i korištenje novih poslovnih prilika i mogućnosti primjenom inovativnosti i kreativnosti. (Deže, 2008.) Svaka osoba koja želi biti poduzetnik mora prepoznati priliku, pronaći način i sredstva za njezinu realizaciju, svaku novu vrijednost znati održavati i dobro raspodijeliti. Žensko poduzetništvo je poduzetništvo gdje žene ulaze u proces samozapošljavanja i nastoje izaći iz kratkotrajne ili dugotrajne nezaposlenosti te nastoje biti ravnopravne s muškom populacijom u poduzetništvu.

Neke od karakteristika ženskog poduzetništva koje navodi Turk (1999.) govore da: radno mjesto koje otvori žena poduzetnica je sigurnije pošto su ženska poduzeća manja i zatvaraju manje radnih mjesta, žene vode veću brigu za zaposlene, kvalitetu i međusobne odnose, žene više podupiru zaposlene u njihovim ambicijama, žene više ulažu u školovanje zaposlenih, žene ne mjere uspjeh samo profitom, već i zadovoljstvom kupaca, razvijanjem sposobnosti zaposlenih i dobrim međuljudskim odnosima, žene su spremnije na timski rad, važniji im je uspjeh organizacije ili neke ideje nego ego, žene nude više mogućnost za naknadu troškova, udio u profitu, fleksibilnije radno vrijeme, širokogrudnije su kad je u pitanju porodiljni dopust, žene su opreznije kod uzimanja kredita, žene se bave najviše uslužnim djelatnostima zašto su socijalno osjetljive i zato jer to iziskuje manja početna ulaganja.

Cilj rada je istražiti oblik i razinu spoznaja o potrebnim znanjima, sposobnostima i vještinama žena poduzetnica u poljoprivredi. Nastojat će se prikazati kakvo je značenje žena u agrarnom poduzetništvu na tržištu rada u Vukovarsko – srijemskoj županiji, te prepoznati financijske mogućnosti, ograničenja i poteškoće u financiranju poslovnih pothvata žena. Ograničenja i poteškoće u financiranju poslovnih pothvata žena u primjeni agrarno poduzetništva najviše će se nastojati prikazati kroz potrebe u znanjima, sposobnostima i vještinama žena poduzetnica u poljoprivredi.

2. MATERIJALI I METODE

U svrhu provođenja istraživanja poduzetničkih sklonosti slučajnim odabirom prepoznata je ciljna skupina potencijalnih poduzetnica u poljoprivredi. Materijal je prikupljen intervjuom uz korištenje anketnog upitnika kreiranog prema Testu općih poduzetničkih sklonosti tzv. GET test (Kuvačić, 2001.) Na osnovu prikupljenog materijala načinjena je baza podataka u statističkom programu Excel. Baza podataka analizirana je metodama sinteze, komparacija i osnovnih metoda deskriptivne statistike. Rezultati su prikazani grafički radi bolje preglednosti i jasnije komparacije rezultata istraživanja.

3. REZULTATI I RASPRAVA

3.1. Financiranje žena poduzetnica iz različitih izvora financiranja

Polazna točka svakog poduzetničkog pothvata je sam poduzetnik. Ukoliko žena poduzetnica pokreće nekakav pothvat bilo koje vrste, suočava se sa raznim izazovima koje mora savladati i organizirati. Jedna od tih izazova je ekonomska održivost, točnije osmišljavanje financijske konstrukcije kako bi se od ideje došlo do gotovog proizvoda i poslovanja gospodarskog subjekta za obavljanje neke djelatnosti.

Žene u Hrvatskoj u poduzetništvo odlaze najviše iz potrebe i nužnosti i to u dobi od 35 do 44 godine, pokazalo je istraživanje Global Entrepreneurship Monitora (GEM). Domaće institucije sve jasnije prepoznaju potencijal poduzetništva žena pa zbog toga država i lokalne vlasti stvaraju sve bolje programe koji žene potiču na osnivanje obrta i poduzeća te omogućuju razvoj poduzetništva žena. (tockanai.hr, 2018.)

Žene poduzetnice u pravilu kreću u manje financijske pothvate, manje će riskirati, a radna mjesta koja otvaraju trajnija su i stabilnija. U tvrtkama gdje su žene vlasnice ima manje otpuštanja i djelatnici su aktivnije uključeni u operativno poslovanje. Zbog gore navedenih razloga, banke žene poduzetnice prepoznaju kao klijente koje vrijedi povoljnije financirati. Također, banke u pravilu, najčešće traže hipoteku na nekretnine, a žene poduzetnice često ne ispunjavaju taj uvjet. Svoje programe banke prilagođavaju potrebama žena poduzetnica (tockanai.hr, 2018.) kroz tri koraka:

- lakši pristup izvorima financiranja za tvrtke koje su u većinskom vlasništvu žena, odnosno kojima upravljaju žene,
- nefinancijske razvojne usluge,
- stvaranje banke- partnera koja omogućava kvalitetnu, brzu i jednostavnu podršku

Kako je ženama poduzetnicama najlakši put do financijske potpore upravo banka, istraživalo se kako i u kojem obliku banke u Republici Hrvatskoj podupiru razvoj i financiranje žena u poduzetništvu.

Hrvatska banka za obnovu i razvoj (HBOR) ima kreditnu uslugu za žene poduzetnice. Krajnji korisnici kredita su trgovačka društva, obrtnici, obiteljska poljoprivredna gospodarstva, fizičke osobe koje samostalno obavljaju djelatnost, zadruge i ustanove: u

kojima jedna ili više žena posjeduje najmanje 51% kapitala u društvu ili su žene registrirane vlasnice i čiju upravu vodi žena. Krediti su namijenjeni za ulaganja u: materijalnu imovinu (osnivačka ulaganja, zemljište, građevinski objekti, oprema i uređaji, osnovno stado i podizanje dugogodišnjeg nasada), nematerijalnu imovinu (razvoj proizvoda ili usluge, patenti, licence, koncesije, autorska prava, franšize). Način kreditiranja je putem poslovnih banaka, izravno kreditiranje i po modelu podjele rizika. Najniži iznos kredita je 80.000 kuna, a najviši iznos je 700.000 kuna. Krediti se ugovaraju u kunama. HBOR u pravilu kreditira do 100% predračunske vrijednosti investicije bez PDV-a. HBOR može, u određenim slučajevima, razmotriti kreditiranje predračunske vrijednosti investicije s PDV-om. Kamatna stopa je promjenjiva temeljem odluke Uprave HBOR-a, sukladno Odluci o kamatnim stopama i Pravilniku o načinu i rokovima obračuna kamata (hbor.hr, 2018.).

Većina banaka aktivno podupire poduzetništvo žena sudjelovanjem u istoimenom kreditnom programu Hrvatske banke za obnovu i razvitak (HBOR) koji se provodi od 2011. godine s ciljem poticanja osnivanja i razvoja poslovanja malih i srednjih gospodarskih subjekata u većinskom vlasništvu žena.

Posebno je bio značajan program - Žene poduzetnice kojim je Erste banka tijekom 2017. godine odobrila kredite u ukupnom iznosu od 2,7 milijuna kuna, a interes za potencijalne plasmane bilježe i dalje. Krediti se odobravaju u iznosima od 80.000 do 700.000 kuna, pri čemu HBOR može kreditirati do 100 posto predračunske vrijednosti investicije bez PDV-a.

U Zagrebačkoj bancisu ovi krediti namijenjeni za ulaganja u dugotrajnu materijalnu i nematerijalnu imovinu. Do 30% ukupnog odobrenog iznosa moguće je iskoristiti za trajna obrtna sredstva. Odobravaju se u kunama - 80.000 do najviše 700.000 uz rok otplate do 12 godina, što uključuje i poček, koji je u pravilu do dvije godine, a za podizanje i/ili restrukturiranje dugogodišnjih nasada i do pet godina.

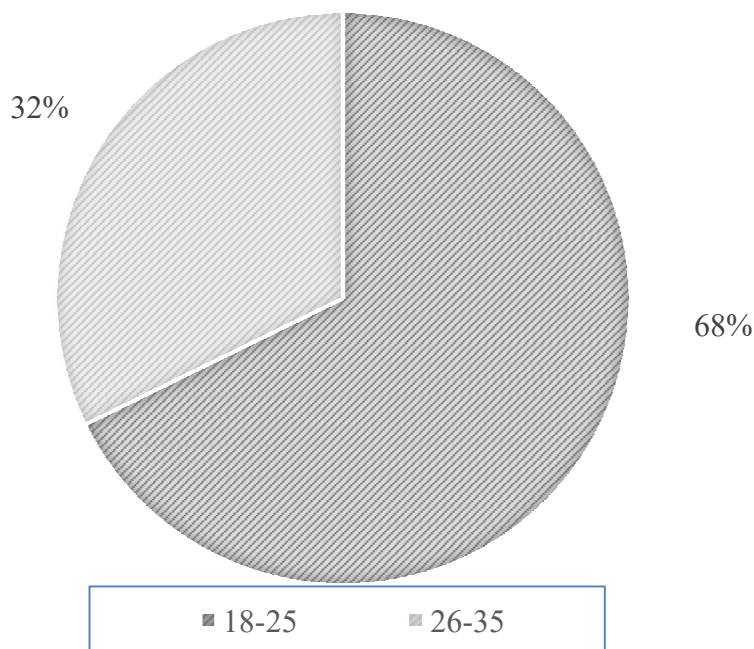
Addiko banka je od početka provođenja ovog programa odobrila 14 milijuna kuna u kreditima. Među njegove prednosti, osim povoljne kamatne stope, ubrajaju činjenicu da se po programu istoj korisnici može odobriti više kredita za različite namjene te refundirati već uložena sredstva. U Addiko banci bilježe pad interesa za ovim programom te drže da je tome razlog činjenica kako HBOR ovaj program, osim u suradnji s poslovnim bankama, provodi i izravnim kreditiranjem.

Kent banka u ponudi za poduzetnice ima kratkoročne, dugoročne kredite i prekoračenja po transakcijskom računu, a također je aktivni sudionik kreditnog programa HBOR-a - Žene poduzetnice.

Kredite iz programa HBOR-a nudi i Hrvatska poštanska banka, a ova je banka osigurala i financijski paket od 10 milijuna eura u suradnji s Europskom bankom za obnovu i razvoj, EBRD (tockanai.hr, 2018.).

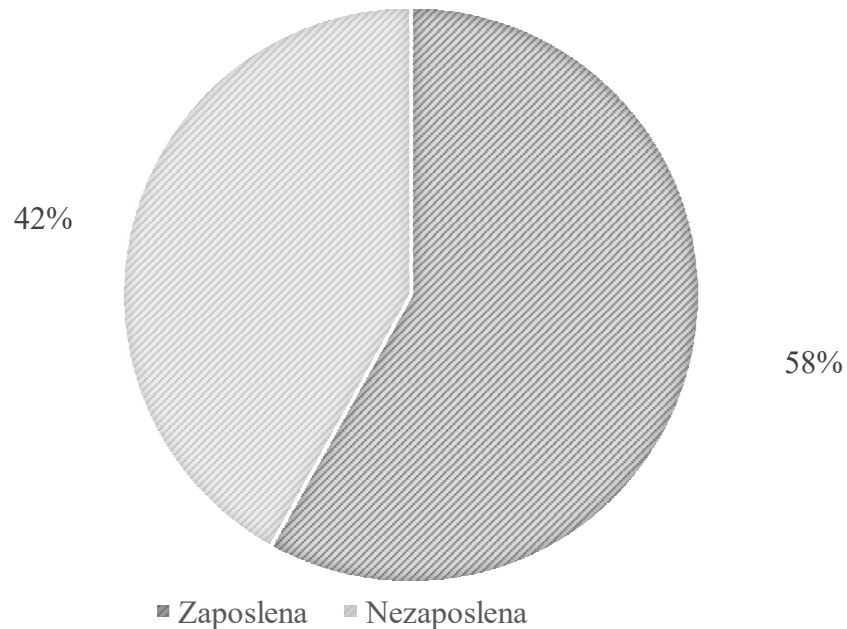
3.2. Mogućnosti i ograničenja žena poduzetnica u poljoprivredi

U svrhu istraživanja mogućnosti i ograničenja žena poduzetnica u poljoprivredi provedeno je anketno istraživanje na ciljnom i odabranom uzorku. Anketirana je 31 žena različitih dobnih skupina. Najzastupljenija skupina s udjelom od 68% bila je od 18 do 25 godina. Slijedi dobna skupina sa 26 godina do 35 godina koja je zastupljena udjelom od 32% (Grafikon 1).

Grafikon 1. Struktura udjela dobnih skupina u istraživačkom uzorku

Prema zaposlenosti istraživanjem utvrđeno je prema rezultatima udjela da 58% ispitanica su zaposlene, a 42% ispitanica su nezaposlene (Grafikon 2).

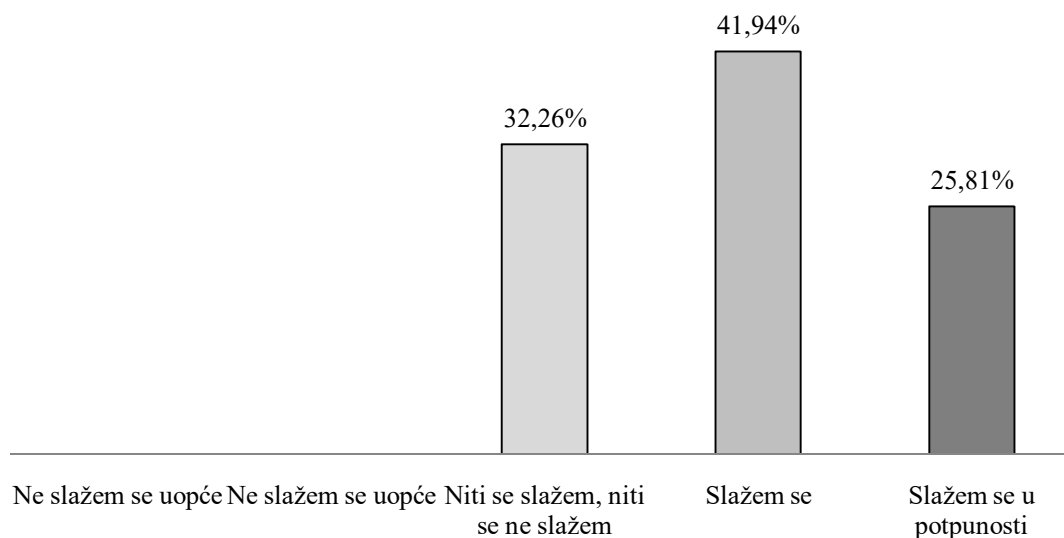

Grafikon 1. Zaposlenost ispitanica

Potreba za neovisnošću je potreba da činimo i govorimo što želimo, unatoč konvencionalnim očekivanjima. Odnosi se na želju da autonomno upravljamo vlastitim životom (Caird, 1988).

Vrednovanje neovisnosti provedeno je istraživanjem percepcija o tvrdnji – Vole li obavljati posao na svoj način i o tvrdnji – Kad rade u grupi, prepuštaju li obično drugima vodstvo. Ispitanice su imale dvije tvrdnje na koje su mogle odgovoriti od 1 do 5, s obzirom da je odgovor 1 bio da se uopće ne slažu sa tvrdnjom, a odgovor 5 da se u velikoj mjeri slažu sa tvrdnjom koja je postavljena. Ispitanice su odgovarale na tvrdnju tako što su se izjasnile slažu li se da ovom tvrdnjom ili se ne slažu. Prva tvrdnja je bila vole li obavljati posao na svoj način na koju su ponuđeni odgovori bili da se uopće ne slažu, da se ne slažu, da se niti slažu niti ne slažu, da se slažu i da se u potpunosti slažu sa postavljenom tvrdnjom.

Rezultati istraživanja o tvrdnji su prikazani u slijedećem grafikonu 3.

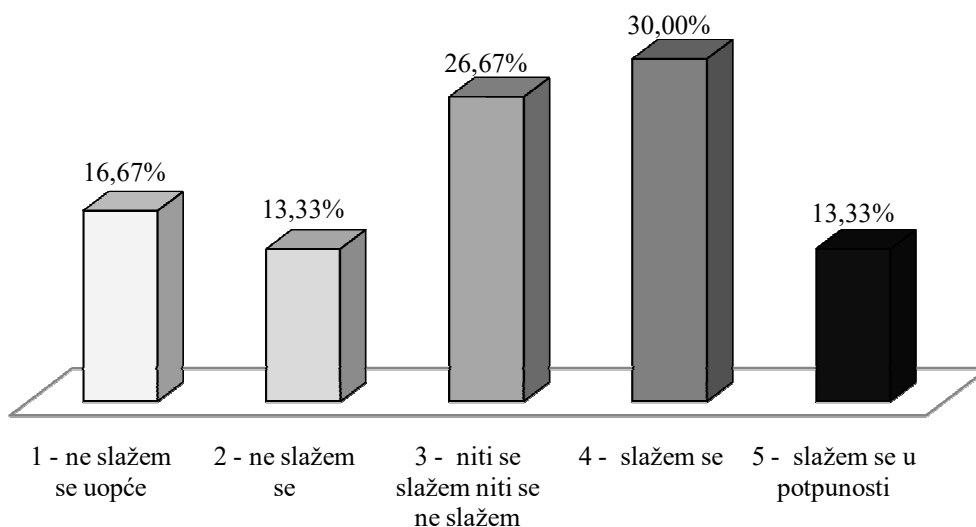

Grafikon 2. Vrednovanje potrebe za neovisnošću žena poduzetnica –
posao obavljaju samostalno i neovisno

Rezultati istraživanja su pokazali da 41,94% žena poduzetnica se slažu da vole obavljati posao na svoj način, 25,81% žena poduzetnica se u potpunosti slažu, te 32,26% žena poduzetnica niti se slažu niti se ne slažu sa postavljenom tvrdnjom. Ni jedna ispitanica nije odgovorila da se uopće ne slažu ili da se ne slažu sa tezom.

Na pitanje vole li obavljati posao na osobni način, bez obzira na mišljenja drugih, prema rezultatima se može uočiti da žene poduzetnice koje su ispunile anketu su neovisne, vole obavljati posao na svoj način i nije ih briga o mišljenjima drugih ljudi. Dakle, prema rezultatima žena poduzetnica koje su ispunile anketu samopouzdanje su, i smatraju da posao mogu obaviti bez obzira na mišljenje.

Takvo samopouzdanje daleko pomaže na tržištu rada žena, jer samopouzdanje je veliki faktor kod obavljanja nekakvog posla (Grafikon 4).

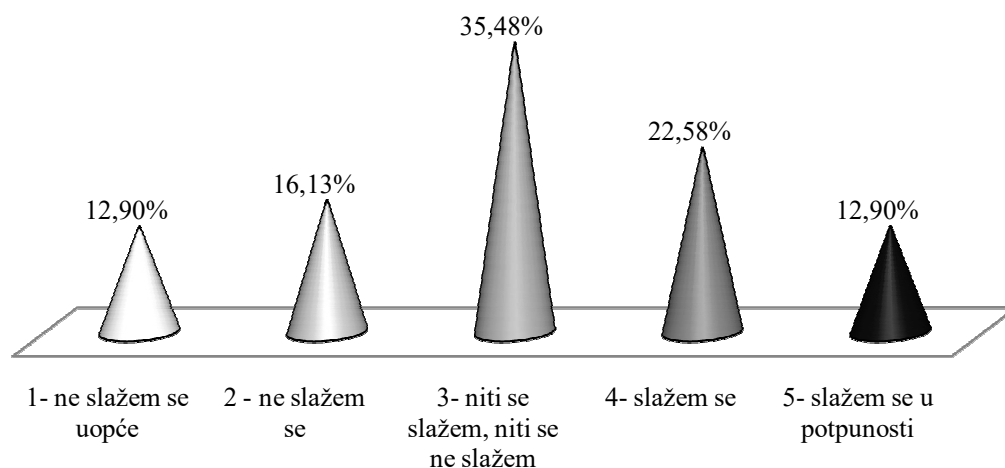
Grafikon 4. Vrednovanje percepcija o samopouzdanju žena poduzetnica – posao obavljaju timski i/ili liderski

Na pitanje o timskom radu, odnosno kada rade u timu da li preuzimaju funkciju vodstva ili je radije prepuštaju drugima rezultati su pokazali da su žene poduzetnice dosta podijeljenih mišljenja prema kojima najviše žena poduzetnica ima mišljenje kako će obično, kada rade u grupi, prepustiti drugima vodstvo (30%), da će u potpunosti prepustiti drugima vodstvo s time se slaže 13,33% žena poduzetnica. 16,67% žena poduzetnica neće, kada rade u grupi, prepustiti drugima vodstvo, 13,33% također se ne slažu da će prepustiti vodstvo drugima kada rade u grupi. 26,67% žena poduzetnica niti se slažu, niti se ne slažu sa tvrdnjom. Jedna ispitanica nije odgovorila na postavljenu tvrdnju.

Inovativnost možemo opisati kao sposobnost pretvaranja neke ideje u neki proizvod ili uslugu na neki novi način. Inovativnost je sposobnost činjenja nečega na novi način. U poslovanju je to spontan ili sustavan postupak ostvarivanja unapređenja koja vode korisnim pozitivnim promjenama i povećanju vrijednosti rada (Radman, 2011.).

Istraživanjem se pokušalo uvidjeti jesu li poduzetnice dovoljno hrabre i odlučne za ulazak u nove poslovne pothvate, nove tehnologije, odnosno proizvode ili usluge. Za pokretanje posla treba hrabrost, samopouzdanje i odlučnost da se može ideja ostvariti i postati ekonomski opravdani poslovni pothvat. Vole li nove stvari čak i ako će se zbog toga

dovesti u probleme je tvrdnja na koju su žene poduzetnice odgovarale. Rezultati istraživanja su prikazani sljedećim grafikonom 5.

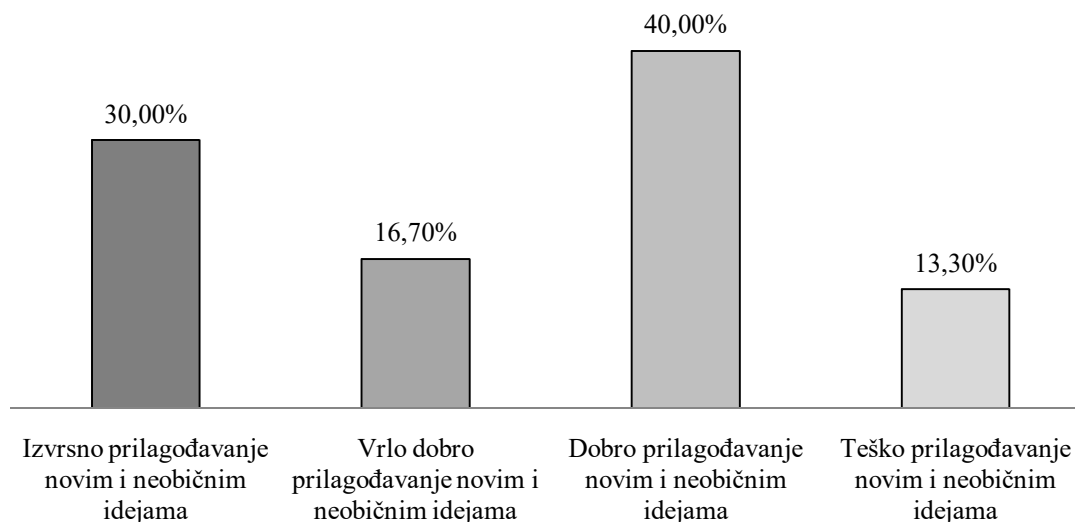

Grafikon 3. Vrednovanje sklonosti žena poduzetnica prema inovativnosti, novim poslovnim pothvatima, tehnologijama, proizvodima ili uslugama

Rezultati anketiranja su pokazali da 12,90% se uopće ne slažu sa tezom, 16,13% da se ne slažu, 35,48% da se niti slažu niti ne slažu, 22,58% da se slažu i 12,90% da se u potpunosti slažu sa tezom. Rezultati su pokazali da su 35,48% ženaspreme ući u nove poslovne pothvate, 29,03% žena da nisu spremne usvajati nove oblike posla kao niti uvoditi nove tehnologije, proizvode ili usluge kao i prihvatiti neodvojive rizike koji su povezani sa inovativnim postupcima.

Prema rezultatima istraživanja moguće je zaključiti kako 35,48% (11 žena od 31 žene) su spremne prihvatiti nove poslovne pothvate, tehnologije te proizvode ili usluge, biti inovativne, prihvatiti rizik u životu.

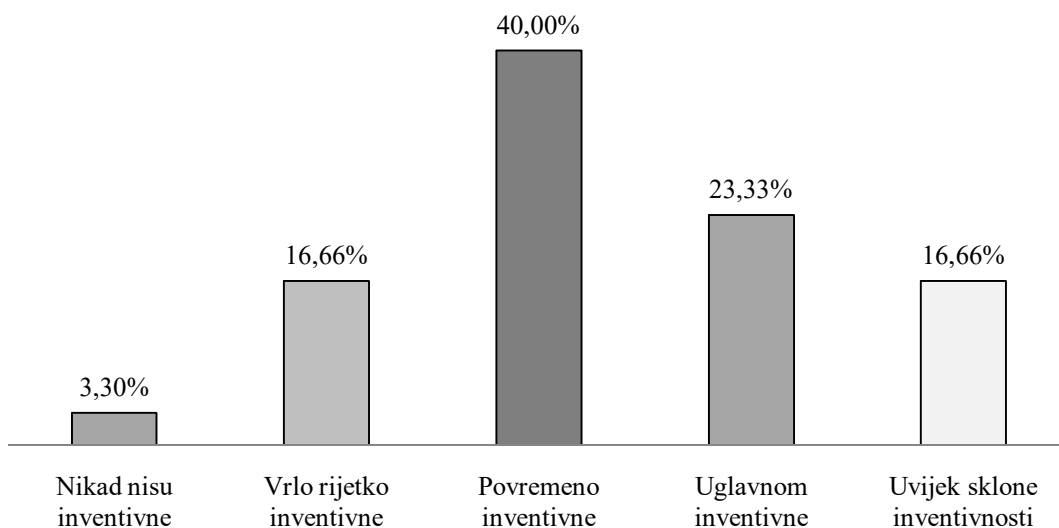
Istraživanjem stavova se pokušalo uvidjeti jesu li žene poduzetnice sklone novim, neobičnim ili inovativnim idejama i jesu li spremne prihvatiti isto. Teško li im je se nositi s novim, neobičnim ili inovativnim idejama. Rezultati istraživanja prikazani su sljedećim grafikonom.

Grafikon 4. Vrednovanje sposobnosti prilagođavanja promjenama

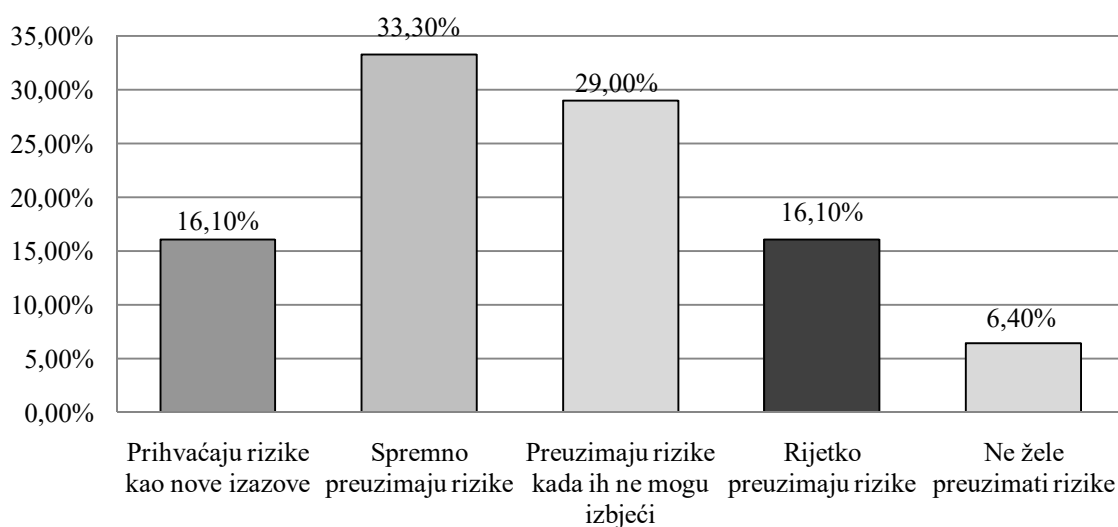
Rezultati anketiranja su pokazali da se 30% žena poduzetnica izvrsno prilagođavaju novim i neobičnim idejama, 16,70% da se vrlo dobro prilagođavaju, 40% da se dobro prilagođavaju, 13,30% da se teško prilagođavaju novim i neobičnim idejama. Ni jedna žena nije odgovorila da se u potpunosti slažu sa tezom, odnosno da se vrlo teško prilagođavaju. Jedna ispitanica nije odgovorila ni na jedan postavljeni odgovor. Uočljivo je kakožene poduzetnice nemaju strah od novoga, da im nije teško nositi se s novim idejama i prilagoditi se tome.

Spremnost na preuzimanje rizika moguće je definirati kao preferiranje ponašanja koje donosi veću dobit i ima teže posljedice od neuspjeha, nad ponašanjima koja imaju manju dobit i lakše posljedice od neuspjeha (Brockhaus, 1980). Prema rezultatima anketnog istraživanja utvrđeni su stavovi o razini hrabrosti i odlučnosti pri realizaciji poslovnih pothvata i spremnosti na preuzimanje pripadajućih rizika. Istraživanje je o spremnosti žena poduzetnica na kreativnost i inventivnost u realizaciji poslovnog pothvata – stvaralaštvo te preuzimanje inicijative i rizika. Rezultati istraživanja prikazani su sljedećim grafikonom.

Grafikon 7. Vrednovanje sklonosti prema posuđivanju sredstava iz vanjskih izvora

Rezultati su pokazati da 23,33% žena poduzetnica su uglavnom inventivne, 16,66% su uvijek sklone inventivnosti, 16,66% su vrlo rijetko inventivne, 3,33% da nikada nisu inventivne, 40% žena poduzetnica su povremeno inventivne. Jedna ispitanica nije odgovorila na tvrdnju. Prema rezultatima istraživanja stavova žena poduzetnicima o njihovim sklonostima prihvaćanja i suočavanja s rizicima utvrđeno je kako 16,10% rizike prihvaćaju kao nove izazove, 33,30% spremno preuzimaju rizike, 29% preuzimaju rizike kada ih ne mogu izbjeći, 16,10% rijetko preuzimaju rizike i 6,40% ne žele preuzimati rizike (Grafikon 8).

Grafikon 8. Vrednovanje spremnosti preuzimanju rizika u poslovanju

Toleranciju na neizvjesnost možemo definirati kao sposobnost da se djelotvorno nosimo sa situacijama o kojima imamo nepotpune, nejasne ili nesigurne informacije (Norton, 1975). Toleranciju na neizvjesnost povezujemo najviše sa financijskom neizvjesnošću. Prodaja nekog proizvoda ili usluge i samim time ostvarivanje dobiti je vrlo neizvjesno. Tržište se iz dana u dan mijenja, napreduje ili možda negdje pada tržište, a svaki proizvod, usluga se mora prodati da bi se ostvario profit. Istraživanjem je imalo cilj utvrditi razinu tolerancije žena poduzetnica na neizvjesnost, nesigurnosti i stres.

Jesu li spremne u poslovnim situacijama preuzeti vodstvo i donositi poslovne odluke, bio je predmet ovog dijela istraživanja. Prema rezultatima ovog segmenta istraživanja utvrđena je razina tolerancije na neizvjesnost, nesigurnost i stres (Tablica 1).

Tablica 1. Sklonosti žena poduzetnica liderstvu i prihvaćanju stresnih situacija

Red. br.	Opis	Udjel, %
1.	Netolerantnost na stres	3,33
2.	Niska razina tolerantnosti na stres	20,00
3.	Osrednja tolerantnost na stres	40,00
4.	Vrlo dobra tolerantnost na stres	33,33
5.	Visoka tolerantnost na stres	3,33

Prema rezultatima istraživanja, vrlo dobru tolerantnost na stres ima 33,33% žena poduzetnica, 3,33% visoku tolerantnost na stres. Udjel od 20% ima nisku razinu tolerantnosti na stres, 3,33% netolerantnost na stres i 40% osrednju tolerantnost na stres.

Misle li ispitanice da je dobar posao onaj posao u kojem postoje jasne upute što i kako učiniti je sljedeća tvrdnja na koju su odgovarale. Ispitanice koje su ovdje odgovorile da se slažu sa tezom ustvari vole sigurno, ne vole neizvjesnost, stres, radije bi radile nešto monotono jer se ne bi snašle u situacijama u kojima treba vodstvo, treba snalažljivost i kreativnost (Tablica 2).

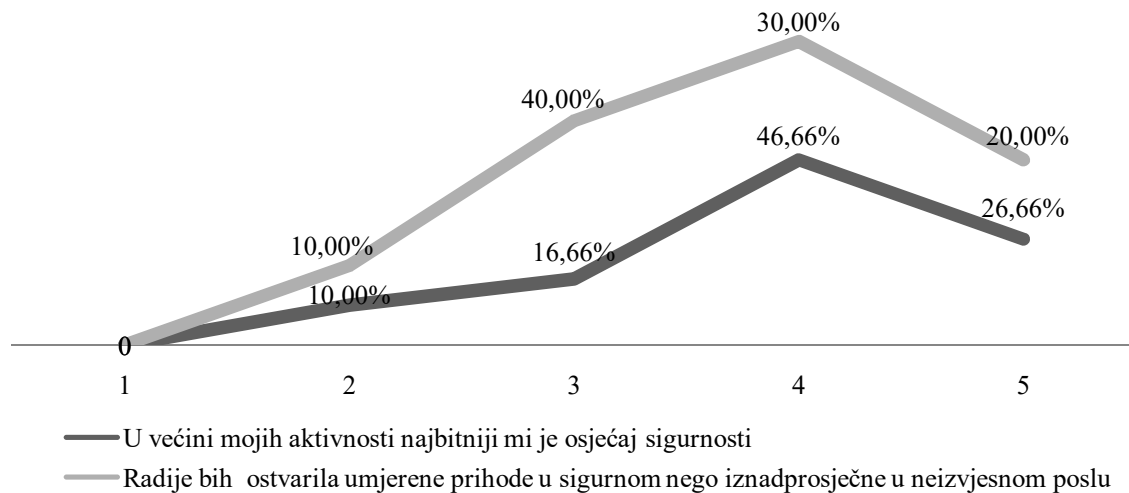
Tablica 2. Snalažljivost u neizvjesnim i nesigurnim poslovima

Red. br.	Opis	Udjel, %
1.	Visoka snalažljivost u neizvjesnim i nesigurnim poslovima	3,22
2.	Vrlo dobra snalažljivost u neizvjesnim i nesigurnim poslovima	3,22
3.	Osrednja snalažljivost u neizvjesnim i nesigurnim poslovima	22,58
4.	Niska razina snalažljivosti u neizvjesnim i nesigurnim poslovima	41,94
5.	Nesnalažljivost u neizvjesnim i nesigurnim poslovima	29,03

Prema rezultatima istraživanja, 41,94% žena poduzetnica ima nisku razinu snalažljivosti u neizvjesnim i nesigurnim poslovima, 29,03% žena poduzetnica nemaju snalažljivost i neizvjesnim i nesigurnim poslovima, 22,58% osrednju snalažljivost, 3,22% vrlo dobru snalažljivost i 3,22% visoku snalažljivost u neizvjesnim i nesigurnim poslovima. U rezultatima je uočljivo kako prevladavaju stavovi u kojima se preferira siguran posao, odnosno onaj u kojem postoje jasne upute što i kako napraviti. 70,96% ispitanica tvrdi da više vole takav posao, da je takav posao dobar posao. U prethodnoj tvrdnji njih 36,66% izjasnilo da će preuzeti vodstvo u nejasnim situacijama i da će donositi odluke. Moguće je zaključiti kako žene imaju strah, te da je psihološka prepreka najveća. Prethodno se tvrdilo da je to ograničenje i poteškoća kod žena u poduzetništvu, pogotovo u financiranju. Postoje i druga ograničenja i prepreke, kao naprimjer stereotipi, zasnivanje obitelji, nemogućnost ostvarivanja početnog kapitala bez kredita i slično.

Ranije je spomenuto što znači preuzeti rizik, kakva je spremnost kod žena poduzetnica za preuzimanje rizika. Nekonvencionalna osoba je ona osoba koja se ne drži uobičajenih pravila. Anketirane su žene poduzetnice u svrhu prikupljanja stavova i mišljenja o prihvaćanju rizika u poslu i nekonvencionalnosti.

Pitanje je glasilo osjećaju sigurnosti u svakodnevnim aktivnostima, aktivnostima na poslu i o ostvarivanju prihoda koji ovisi o osjećaju sigurnosti. Ispitanice su imale 5 ponuđenih odgovora, s time da je broj jedan bio da se uopće ne slažu sa tvrdnjom, a broj pet da se u potpunosti slažu sa tvrdnjom koja je postavljena. Je li im najbitniji osjećaj sigurnosti u većini aktivnosti je tvrdnja na koju su ispitanice odgovarale. Rezultati istraživanja su prikazani u grafikonu 9.

Grafikon 5. Stavovi prema sigurnosti u poslu

Rezultati su pokazali da 46,66% žena poduzetnica vole sigurnost u poslu, 26,66% da im je sigurnost u poslu jako bitna, 10% žena poduzetnica smatraju da im sigurnost nije bitna i 16,66% žena poduzetnica su podijeljenih mišljenja u vezi sigurnosti u poslu.

Da li bi radije ostvarile umjerene prihode u sigurnom poslu nego iznadprosječne u neizvjesnom poslu je tvrdnja na koju su žene poduzetnice odgovarale. Rezultati su pokazali da se 30% žena poduzetnica slažu sa tvrdnjom, 20% da se u potpunosti slažu sa tvrdnjom, 10% da se ne slažu, 40% da se niti slažu niti ne slažu sa tvrdnjom. Pomoću grafikona prepoznaje sada žene vole sigurnost. U drugoj tvrdnji im je postavljena rečenica koja govori da li bi one radile neki posao koji je siguran za umjerene prihode samo zato što je sigurni većina je rekla da bi radije tako radile nego riskirale, ostvarile možda veće prihode, iznadprosječne prihode.

Prethodno je analizirano kakva je kod žena poduzetnica tolerancija na neizvjesnost. U nastavku istraživanja cilj je bio utvrditi prihvaćaju li žene poduzetnice neizvjesnost, rizik i inovativnost kao sastavni dio svakog poslovanja. U svrhu dobivanja rezultata sastavljene su tri tvrdnje, prikupljeni su stavovi i mišljenja što je analizirano u slijedećoj tablici (Tablica 3).

Tablica 3. Prihvatanje neizvjesnosti, rizika i inovativnosti u poslovanju

Opis	Ne slažem se uopće	Ne slažem se	Niti se slažem, niti se ne slažem	Slažem se	Slažem se u potpunosti
Uživam u neizvjesnim situacijama	16,66%	36,66%	30,00%	10,00%	6,66%
Ne volim započinjati poslove koji u sebi nose rizik	0	22,58%	45,16%	19,35%	12,90%
Radije činim stvari na uobičajen način, nego da izmišljam nove načine	13,33%	13,33%	13,33%	16,66%	13,33%

Uživaju li u neizvjesnim situacijama je prva tvrdnja na koju su odgovarale. Rezultati ankete su pokazali da se 16,66% žena poduzetnica uopće ne slažu s time, 36,66% da se ne slažu, 30% da se niti slažu niti ne slažu, 10% da se slažu i 6,66% da se u potpunosti slažu s spomenutom tvrdnjom. Ne vole li započinjati poslove koji u sebi nose rizik je druga tvrdnja na koju su žene poduzetnice odgovarale. Rezultati su pokazali da ni jedna žena poduzetnica nije odgovorila da se uopće ne slaže s time, 22,58% da se ne slažu, 45,16% da se niti slažu niti ne slažu, 19,35% da se slažu i 12,90% da se u potpunosti slažu sa navedenom tvrdnjom.

Hoće li radije činiti stvari na uobičajen način, nego da izmišljaju nove stvari je treća tvrdnja na koju su žene poduzetnice odgovarale. Rezultati ankete su pokazali da je 13,33% žena poduzetnica odgovorilo da se uopće ne slažu s time, 13,33% da se ne slažu, 13,33% da se niti ne slažu niti slažu, 46,66% da se slažu i 13,33% da se u potpunosti slažu sa navedenom tvrdnjom.

Pomoću rezultata istraživanja je moguće uvidjeti da žene poduzetnice ne uživaju u neizvjesnim situacijama i da će radije činiti stvari na uobičajen način i neće izmišljati nove načine. Može se vidjeti da je skoro jednako da žene koje ne uživaju u neizvjesnim okolnostima radije neće i ne vole započinjati poslove koje u sebi nose rizik. Veliki broj je žena poduzetnica koje su upravo tako odgovorile.

5. ZAKLJUČAK

Žensko poduzetništvo podrazumijeva segment poduzetništva u kojem ženska populacija ulazi u proces samozapošljavanja i nastoji ostvariti svoje poduzetničke ideje kroz vlastite poduzetničke pothvate uz rast i razvoj poslovanja gospodarskih subjekta u poljoprivredi. Materijal za istraživanje prikupljen je anketnim upitnikom na području Vukovarsko – srijemske županije. Anketiranjem 31 žene prepoznate su mogućnosti, poteškoće i ograničenja žena poduzetnica u vezi financiranja njihovih ideja za realizaciju poduzetničkih pothvata u poljoprivredi.

Istraživanjem je utvrđeno da žene imaju samopouzdanja i sigurne su u poslovanje koje znaju i mogu obavljati. Rezultati su pokazali kako se 46,66% žena poduzetnica slaže, odnosno 26,66% žena poduzetnica se u potpunosti slažeu tome da im je najbitniji osjećaj sigurnosti u poslu.

Istodobno, 41,94% ispitanica se slažu, odnosno 29,03% se u potpunosti slažu da vole jasne upute što i kako činiti na poslu. Žene poduzetnice vole obavljati posao na svoj način (41,94%), odnosno 25,81% u potpunosti vole obavljati posao na svoj način.

Vrlo je visok udjel žena poduzetnica (35,48%) koje su spremne prihvatiti nove poslovne pothvate, tehnologije ili usluge, odnosno biti inovativne i prihvatiti rizik u poslovanju.

U vezi s prilagođavanjem, vrlo je visok udjel žena poduzetnica od 46,70% koje se izvrsno, odnosno vrlo dobro prilagođavaju novim i neobičnim idejama.

Istraživanjem je prepoznato kako je 33,30% žena spremno preuzeti rizik, odnosno 16,10% žena prihvaćaju rizike kao nove izazove. Trećina njih prepoznaje sebe kao osobu koja ima vrlo dobru toleranciju na stres (33,33%).

U poduzetništvu žene poduzetnice trebaju znati prepoznati rizike, biti spremne suočiti se s izazovima u vezi rješavanja rizičnih situacija i prihvatiti rizike kao sastavni dio poslovanja. Vrlo česti izvori rizika su povezani s financijskim mogućnosti i ograničenjima.

U suvremenom poslovnom okruženju sve je više mogućnosti za financiranje rasta i razvoja poslovanja gospodarskih subjekta u poljoprivredi. Potrebno je ohrabriti žene da osiguraju dovoljna financijska sredstva za realizaciju svojih poslovnih pothvata. Kako bi se postigla financijska uspješnost neophodna su znanja, sposobnosti i vještine žena poduzetnica što

može biti ograničavajući činitelj. Prepoznati ograničavajući činitelji predstavljaju istodobno i mogućnosti za poboljšanja razvitku poduzetništva u poljoprivredi.

Preporuke za razvoj agrarnog poduzetništva žena sastoji se u poticanju žena na prihvaćanje rizika u poslu, poticanje na edukaciju, samozapošljavanje te veću sigurnost u obavljanju poslova.

6. POPIS LITERATURE

1. Brockhaus, R.H. (1980.): Risk taking propensity of entrepreneurs, *Academy of Management Journal*, 509-520.
2. Caird, S. (1998.): Report on the development and validation of General Enterprising Tendency, Small Business centre, Durnfarnham University.
3. Deže, J., Kanisek, J., Ranogajec, L.J., Tolušić, Z., Lončarić, R., Zmaić, K., Tolić, S., Sudarić, T., Kralik, I., Turkalj, D., Kristić, J., Crnčan, A. (2008.): *Agroekonomika*. Osječko-baranjska županija, Osijek, 5-9.
4. Kuvačić, N. (2001.): Test općih poduzetničkih sklonosti (GET test) Tiskara Poljica, Split, 17-86.
5. Norton, R.W. (1975.): Measurement of Ambiguity Tolerance, *Journal of Personality Assessment*, 607-619.
6. Turk, M. (1999.): *Poduzetništvo za 21. stoljeće - priručnik za učitelje/trenere, savjetnike i promotore poduzetništva*, Ministarstvo gospodarstva Republike Hrvatske, Zagreb.

Internet izvori:

7. <https://www.hbor.hr/tema/inovacije> (12.11.2018.)
8. <https://tockanai.hr/poduzetnik/financiranje/zensko-poduzetnistvo-7102> (3.12.2018.)
9. http://www.een.hr/upload/vedran/3_vern-radman.pdf (4. 12. 2018.)